

Analiza stanja funkcije studija rada u drvnoj industriji SR Hrvatske

S a ž e t a k

U ovom članku dana je analiza stanja organiziranosti funkcije studija rada u drvnoj industriji SR Hrvatske. Analiza je obuhvatila sve radne organizacije i relevantne činioce na osnovi kojih je izdiferencirano niz karakterističnih pojava: kvalifikacijska struktura, osposobljenost za rad, način rada, broj uposlenih, način organiziranosti itd.

Također je dana usporedba sa stanjem funkcije studija rada u industrijski razvijenim zemljama, te su na osnovi toga dane preporuke za poboljšanje postojećeg stanja.

Ključne riječi: studij rada — kvalifikacijska struktura — režim rada — metoda rada — normativ vremena.

FUNCTION STATE ANALYSIS OF WORK STUDY IN SR CROATIA WOODWORKING INDUSTRY

S u m m a r y

In the article the organization state analysis of work study function in SR Croatia woodworking industry has been given. The analysis includes all enterprises (working organizations) and relevant factors based upon which a number of characteristic manifestations have been differentiated: qualifications structure, working ability, working methods, the number of the employed, the mode of organization etc.

The comparison with the state of work study function in industrially developed countries has ben also brought out, based upon which recommendations for existing state improvement have been given.

Key words: work study — qualification structure — work schedule — working methods — determined work time.

1.0 UVOD I PROBLEMATIKA

Neosporno je da u radnim organizacijama drvene industrije s približno istim sredstvima rada i kvalifikacijskom strukturom radne snage postoje znatne razlike u nivou produktivnosti. Analiziraju li se osnovni elementi proizvodnje: predmet rada, sredstva za rad i radna snaga, svaki za sebe, može se konstatirati da su u pogledu kvalitete tih ulaganja manje više sve radne organizacije-proizvođači namještaja podjednake. Naime, analiziraju li se sredstva za rad i primijenjena tehnologija u proizvodnji, najčešće one ne

zaostaju od jedne do druge radne organizacije u nas, a ni u odnosu na razvijenije zemlje sa znatno većom produktivnošću. Prema podacima Jugoslavenskog zavoda za produktivnost [1], 40% naše opreme potječe iz posljednjih pet godina, što znači da je suvremena i da u pogledu funkcionalnosti nije dotrajala. Kad se promatra drugi element, tj. kvalitetu materijala (predmet rada), zaključuje se da se predviđaju materijali podjednake kvalitete. Prema tome ni predmet rada ne uvjetuje bitnu razliku u produktivnosti rada između proizvođača namještaja. Analizira li se zaposlena radna snaga u procesu proizvodnje,

zaključit će se, da postoji kvalitetna radna snaga i da u tome pogledu jedna radna organizacija ne zaostaje bitno za drugom. Kao zaključak se nameće činjenica da je razlika u kvaliteti organizacije rada radnih organizacija proizvođača namještaja bitna s gledišta ostvarene produktivnosti.

Analizirajući rad pojedinih tehnoloških sistema u proizvodnji, obično se podaci iskazuju u vremenskim jedinicama. Kako su normativi vremena najobjektivnije mjerilo usporedbe nivoa produktivnosti, njihovo postavljanje i njihova kvaliteta presudan su činilac pri mjeranju nivoa produktivnosti svih funkcija u radnim organizacijama.

Godinama se već ostala proizvođačka industrija koristi studijom rada kao instrumentom za povećanje produktivnosti, a tehničkim normama kao objektiviziranim mjerilima za usporedbe nivoa organizacije rada pojedinih pogona. Nadalje, one mogu poslužiti za postavljanje smjernica za daljnji rad na unapređivanju proizvodnje u proizvodnim pogonima. Na taj način omogućeno je pripremi proizvodnje i projektnim organizacijama da se služe standardnim režimima rada i operativnim vremenima kao podlogama za rad prilikom uvođenja novih proizvoda ili pri projektiranju novih kapaciteta. Međutim, u proizvodnji namještaja, osim nekoliko individualnih pokušaja, nije se do danas kompleksno pristupilo izradi standardnih vremena za karakteristične zahvate, odnosno operacije, na svim radnim mjestima pri strojnoj obradi u proizvodnji namještaja. Vremena iz strane literature i prakse ne mogu se zbog specifičnih uvjeta primjenjivati. Na to su, bez sumnje, utjecali struktura radnih organizacija, proizvodni programi, te usitnjeni kapaciteti pojedinih pogona, u čijoj strukturi troškova materijal zauzima važnije mjesto.

Zbog općenito nedovoljne zastupljenosti ove materije u našoj praksi i znanosti, problem normiranja u drvnjoj industriji, a posebno u proizvodnji namještaja, iz dana u dan postaje sve teži. Normativi vremena izrade, dobiveni na osnovi iskustva ili različitim metodama, postaju ozbiljna kočnica u procesu proizvodnje. Prema dosadašnjim iskustvima postoje uglavnom slijedeće poteškoće:

- nepostojanje podataka,
- postojanje adekvatnih podataka, koji se moraju najprije preraditi i adaptirati,
- pomajkanje stručnjaka koji se bave ovom problematikom.

2.0 SPROVOĐENJE ANKETE I DISKUSIJA O REZULTATIMA

Sa željom da bi se upozorilo na stanje i značenje problematike funkcije studija i analize vremena u radnim organizacijama drvene industrije SR Hrvatske, organizirana je jedna anketa u raz-

doblju od siječnja do ožujka 1976. Ona je obuhvatila sve radne organizacije drvene industrije SR Hrvatske (popis Poslovnog udruženja drvene industrije SR Hrvatske iz Zagreba, od 31. XII 1975). Od ukupno 74 na anketu pozvanih radnih organizacija odazvalo ih se 48, što iznosi 65%. Kako one zapošljavaju 31.749 radnika, što u odnosu na ukupan broj od 37.908 zaposlenih u drvnjoj industriji iznosi 84%, može se s velikom sigurnošću tvrditi da su rezultati ankete vjerodostojan uzorak postojećeg stanja.

Upitni list sadržavao je slijedeća pitanja i alternative u pogledu odgovora:

- Da li imate službu za studij i analizu vremena (SAV) u radnoj organizaciji?
 - Nemamo uopće
 - Imamo samostalnu
 - Imamo u okviru pripreme rada
 - Imamo u okviru neke druge funkcije
- Koliko zaposlenih radi u službi za studij i analizu vremena (SAV)?
- Koliko ukupno zaposlenih imate u radnoj organizaciji?
- Da li su zaposleni na studiju i analizi vremena prošli bilo kakav seminar iz područja studija rada?
 - Svi
 - Neki
 - Nitko
- Da li imate sređena vremena operacija (katalog normativa vremena) na radnim mjestima u proizvodnji?

Nakon obrade prikupljenih podataka, dobiveni rezultati razvrstani su u priloženim tabelama, a karakteriziraju stanje funkcije studija rada u drvnjoj industriji.

2.1 — SLUŽBA SAV

Na osnovi podataka iz tabele 1. uočljivo je da 25% radnih organizacija uopće nema uvedenu funkciju studija i analize vremena. Već samo ovi podaci govore o neodgovarajućem tretmanu ove funkcije u proizvodnim organizacijama drvene industrije SR Hrvatske.

Tabela 1.

Mogućnost odgovora	f	%
Nemamo uopće	12	25
Imamo samostalnu	1	2
Imamo u okviru pripreme rada	30	63
Imamo u okviru neke druge funkcije	5	10

Zaposlenih koji rade u službi za studij i analizu vremena bilo je ukupno 101. U odnosu na 31.749 zaposlenih u radnim organizacijama koje su odgovorile na anketu, izračunan je omjer. Iz njega je vidljivo da u drvnoj industriji SR Hrvatske na jednog zaposlenog u funkciji studija i analize vremena dolazi 314 zaposlenih radnika. Ako se dobiveni podaci usporede s podacima iz stručne literature, dobivaju se određene usporedbe koje još više govore o stanju u nas. Prema normativima poduzeća u SAD, na studiju i analizi vremena radi jedan stručnjak na 80 zaposlenih [2]. Na osnovi ovog odnosa u anketiranim radnim organizacijama SR Hrvatske trebali bi da rade 397 zaposlenih na studiju i analizi vremena, što je za 3,93 puta više od postojećeg stanja.

Na osnovi rezultata ankete, koju je proveo Institut für Wirtschaftsforschung iz Münchena [3] još 1956. godine, u SR Njemačkoj na jednog stručnjaka dolaze 138 zaposlenih, što je još uvijek puno bolji odnos nego u nas 20 godina poslije.

Iz tabele 2, koja prikazuje broj zaposlenih stručnjaka u funkciji studija rada u pojedinim radnim organizacijama, vidi se da u 31% anketiranih organizacija radi samo po jedan izvršitelj na području studija i analize vremena. To samo po sebi govori o mogućnostima njegova angažiranja na problematici koju bi trebalo istraživati.

Tabela 2.

Broj zaposlenih u funkciji studija i analize vremena u jednoj radnoj organizaciji	Broj radnih organizacija	%
0	12	25
1	15	31
2	6	12,5
3	2	4
4	6	12,5
5	3	7
6	2	4
7	1	2
8	0	0
9	0	0
10	1	2

2.3 KVALIFIKACIJE ZAPOSLENIH U SLUŽBI SAV

Odgovori na pitanje o obrazovanju kadrova koji rade na ovom području prikazani su u tabeli 3.

Tabela 3.

Mogućnost odgovora	f	%
Svi	11	23
Neki	18	38
Nitko	19	39

Ako se analiziraju ovi podaci i prihvati pretpostavka da odgovor »neki« znači da je 50% zaposlenih, odnosno 19%, prošlo nekakav seminar iz područja studija i analize vremena, može se izvesti još porazniji zaključak za drvnu industriju SR Hrvatske. Znači 58% zaposlenih u funkciji studija i analize vremena nije prošlo nikakav seminar iz tog područja.

Doda li se tom podatku i kvalifikacijska struktura zaposlenih u ovoj funkciji, utvrđena u najvećim radnim organizacijama SR Hrvatske, dobiva se slijedeća situacija:

Tabela 4.

Kvalifikacija	Postotni udio
VSS	5,3%
VSS	10,5%
SSS	84,2%

Starost zaposlenih u prosjeku iznosi 28 godina, godine radnog iskustva na poslovima studija rada 2,5, dok je ukupno radno iskustvo u prosjeku 7,8 godina. To svjedoči o velikoj fluktuaciji kadrova u ovoj funkciji i relativno kratkom zadržavanju na navedenim poslovima. Doda li se tome podatak da je u svim analiziranim radnim organizacijama na pitanje kako je obavljena selekcija ljudi za radna mjesta u službi studija rada između triju mogućnosti:

- da li je kriterij bio što bolja formalna kvalifikacija,
- da li je kriterij bio što bolje znanje i što veće iskustvo,
- ili nije bilo kriterija, nego se popunjavalo jer je radno mjesto bilo slobodno, a nije bilo mnogo kandidata,

za odgovor je izabrana upravo najnepovoljnija varijanta, tj. c, i tako je kadrovska struktura prikazana u pravom svjetlu.

2.4 — KATALOG NORMATIVA VREMENA

52% anketiranih radnih organizacija odgovorilo je da nemaju sređena vremena operacija. Ako se uzme podatak o obrazovanju i kvalifikacijskoj strukturi zaposlenih u funkciji studija i analize vremena, može se opravdano posumnjati

u objektivnost utvrđivanja normativa vremena u radnim organizacijama drvne industrije SR Hrvatske.

Ako se ovim konstatacijama pridoda i činjenica da se u radnim organizacijama, koje su navele da imaju uvedenu funkciju studija i analize vremena, radi različitim metodologijama, a da mnoge rade iskustvenim metodama, onda je kompleksnost postojeće situacije još istaknutija.

Kako bi se ispitale posljedice takvog stanja funkcije studija rada u odnosu na radnike koji obrađuju materijal, sprovedena je u jednoj radnoj organizaciji na 100 ispitanika anketa sa slijedećim pitanjima:

1. *Mislite li da je vaše radno mjesto uređeno?*

Tabela 5.

Mogućnost odgovora	f	Izraženo u %
Potpuno	20	20
Djelomično	40	40
Nije uopće uređeno	40	40

2. *Imate li propisane režime rada?*

Tabela 6.

Mogućnost odgovora	f	Izraženo u %
Režim je propisan	26	26
Režim nije propisan	74	74

3. *Da li ste zadovoljni načinom određivanja norme?*

Tabela 7.

Mogućnost odgovora	f	Izraženo u %
Zadovoljan	21	21
Nezadovoljan	50	50
Neopredijeljen	29	29

4. *Da li vam se norma mijenja ako je prebacujete?*

Tabela 8.

Mogućnost odgovora	f	Izraženo u %
Mijenja se bez obrazloženja	51	51
Mijenja se s obrazloženjem	21	21
Ne mijenja se	28	28

Rezultati ove ankete govore da funkcija proizvodnje osjeća nedostatke rada funkcije studija i analize vremena i da nastaju zbog toga stalno sukobi i sporovi u odnosima u radnim organizacijama drvne industrije.

3.0. ZAKLJUČAK

Upoznavši se sa stanjem funkcije studija i analize vremena, odnosno sa stanjem kadrova koji su svakako osnova za razmišljanje i intervenciju u smislu poboljšavanja strukture kadrova i njihove pouzdanosti. Ovdje se iznosi mišljenje da bi mjere za poboljšavanje navedenog stanja trebale biti ove:

1. Treba sprovoditi bolju politiku zapošljavanja kadrova u službi studija i analize vremena. Prigodom zapošljavanja tehnologa za studij rada treba se pridržavati potrebnih kriterija i služiti se podacima koji omogućavaju selekciju ljudi u skladu sa zahtjevima na svim nivoima funkcije toga studija.

2. Treba poduzeti permanentno obrazovanje kadrova koji već rade u funkciji studija rada, s ciljem da dopune znanje po brižljivo pripremljenom programu u smislu praćenja svih novosti u oblasti toga studija.

3. O značenju dobrih kadrova u oblasti osiguranja kvalitete normativa vremena zainteresirati naročito organe upravljanja i rukovodeće osobe. Iskustva su pokazala da se mnoge od navedenih mjera mogu sprovesti tek onda kada dobiju svoje mjesto u općim aktima radnih organizacija.

4. Ističe se i ovom prilikom stajalište da je norma vremena primarno organizacijsko mjerilo, a nikako mjerilo za utvrđivanje osobnih dohoda, što daje još jednu težinu pristupu njezinu utvrđivanju.

LITERATURA :

- [1] ODOVIĆ, V.: »Organizacija rada kao faktor produktivnosti i ekonomske stabilizacije«, **»Produktivnost«** (1976) 1 Beograd.
- [2] PEROVIĆ, D.: »Proučavanje rada, mjerenje vremena i izrade kao baza za uvođenje tehnološke pripreme i povećanje produktivnosti rada, na nivou radnog mjesta, poduzeća i grane«. Beograd, 1965.
- [3] TABORŠAK, D. i BUCHBERGER, Č.: »Studij rada«. Novinsko izdavačko poduzeće, Varaždin, 1972.